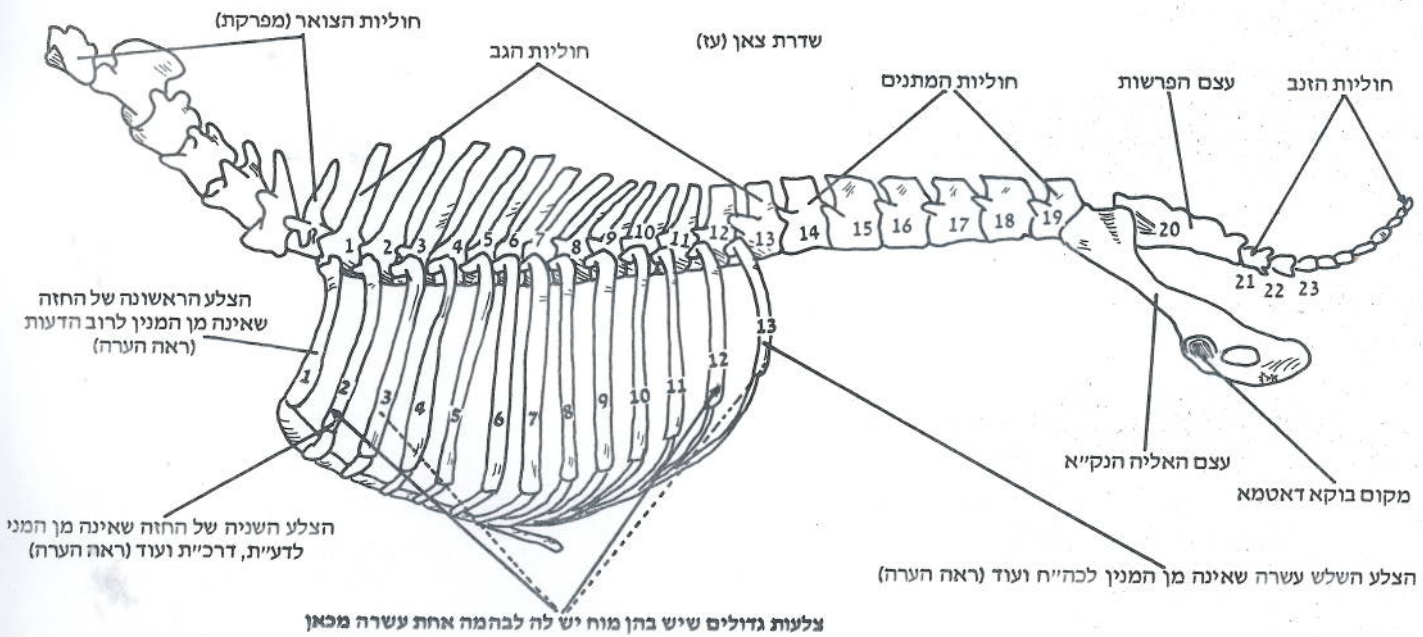

ציור ג' 315

המקום המדובר בסוגיית 'נשתברו צלעותיה' בגוף העוף צ.ש.

ת"ר אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן. ציור ג' 318, או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן. ציור ג' 319. רש"י עשרים ושנים ללעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה אחת עשרה מכאן ואחת עשרה מכאן ורוז שלהן היא שנים עשרה.

ציור ג' 316

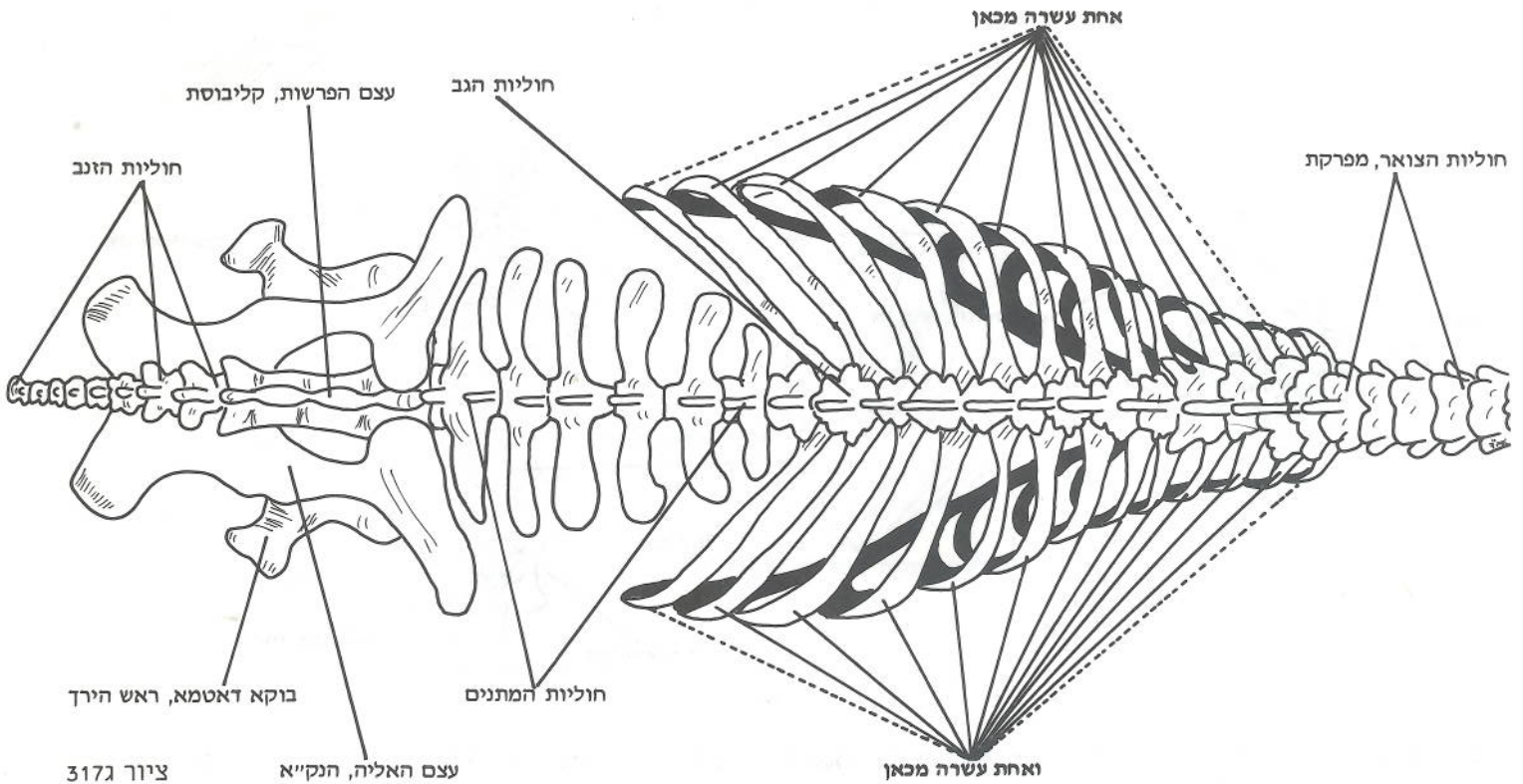
316א. פירש"י: "עשרים ושנים צלעות גדולים שיש בהן מוח יש ל לבהמה", והוא משמעות דברי הגמ' שרוב צלעות הוא שש מכאן, משמ שכבד אחד יש אחת-עשרה צלעות. וכלשון הוז כתבו גם הרשב"א בתוה" (דף נ ע"א) והטו"ש"ע (ריש סי' נד). ויש לכאור דבריהם, כיון שאנו רואים בכהמות הנמצאות עמנו כיום (ראה בציורים שלפנינו, ציור ג' 316 שלד ע וציור ג' 317 שלד שור) שלרובן יש שלש-עשרה צלעות מכל צד, ובסך הן עשרים ושש משני הצדדים. והנה, הביא הש"ך (נד סק"א) את הראב"ן שכו שאחת עשרה צלעות מכאן, הוא מלבד שתי הצלעות הקטנות הנחתכות ע החזה שנקראות חזה ולא צלעות (ראה לעיל דף מה ע"א כגמ' ובתור"ה חו שתי צלעות מכאן ומכאן, ושם בציורים 1063-107א). וכתב הפרמ"ג (שפ" שם) שלפ"ז יש שתי-עשרה צלעות מכל צד, האחת-עשרה הגדולות וע

כדי שיוכל לכופו אליו כעת המשיכה ולפושטו בעת הדחיה... ויש ביניהם קצת שחוסים שהוא עצם רך כדי שלא יגיעם שבר לחזקם מפני התנועה... והצלעות הן עקומות היקף שלם לשמור הלב ושאר האיברים הפנימיים, והם מחוברות בחוליות השדרה שהיא לשמירת חוה"ש, והם פרקים פרקים להיות נאות אל הכפיפה, והצלעות בשפל הבטן הם עקומות היקף בלתי שלם, כדי שיתרחב שם הבטן לקבל המזון, ובאשה לקבל ההריון. וכ"כ רש"י כשכת דף קנב ע"א (ד"ה והצלעות) שהן שומרין על בני המעינים וחיותו של אדם, וסוגרין בעדם.

315א. הציור שלפנינו מראה את המקום המדובר בסוגיית 'נשתברו רוב צלעותיה' בגוף העוף, על שלד עוף שלם. מכנה הצלעות של העוף שונה משל הבהמה וכמה מחילוקי הדינים שכיניהם יובאו בהמשך.

עשרים ושתיים צלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה

ציור ג' 317 מצד הגב

והגסות וראה שבצלע השלש-עשרה יש פחות מוח מאחרות, אבל בצלעות הראשונות [מספר 1-2] מצא שהן עם מוח כרגיל באחרות. ולענ"ד, לפי מה שראיתי בשלדי בהמות וכן של חיה [צבין], אין לשפוט לפי המצוי בבית המטבחים, שם הבהמות ע"פ רוב מבוגרות יותר, ומטבען שכאשר נולדות הוי צלעות אלו מסחוס רך ההולך ומתקשה במשך הזמן עד שנהיה לעצם קשה, ובצבי ראיתי שכמעט ואינו מתקשה, והצלע השלש-עשרה שלו רכה מאד [וכן הקדמיות], ולכן אפשר לומר שנידונות כעצם רכה אע"פ שהתקשו, ואע"ג דקיי"ל לענין שבירת עצם בקרבן פסח שעצמות רכות שסופן להתקשות דינן כעצם [רמב"ם קרב"פ פ"י ה"ח-ה"ט וס"מ שם], היינו דוקא שם עצם עליה, אבל כאן חיות בעיני ועצם כזו אין בה חיות וטרפות, אב"ד.

ג' 317. הציור שלפנינו מראה את צלעות הבהמה כמבט מן הגב, ויש בה אחת עשרה גדולות מכל צד [לפי מנין הראב"ן או לפי מנין הזב"צ], ובסה"כ עשרים ושתיים צלעות גדולות (מתוך עשרים ושש).

(ומה נפלאו דברי האו"ז [תיחן] שכתב: "דבין כולן אינן אלא עשרים ושלוש צלעות גדולות שיש בהן מוח, ויש לבהמה שתיים-עשרה צלעות מצד אחד וכו'", [וכן יש ברבינו גרשום גירסא בסוגרין עגולים]. וביאר השד"ח [ח"ה מערכת הצד"י כלל י] בשם שפתי כהן עה"ת שהטעם שלא תהיה הבהמה חשובה מהאדם שמהאדם נלקחה צלע. והוא דבר פלא בעיני, כי לא ראיתי כדבר הזה, וידוע ששלד הבהמה והאדם הוא זוגי שוה [סימטרי בלעז], וגם א"צ לטעם השד"ח כי בלא"ה לבהמה יש יותר מלאדם שיש לו שתיים-עשרה, ואולי יש ליישב שביש בהן מוח קמירי, שמתוך העשרים ושש הנראות לנו יש בצד אחד אחת-עשרה שיש בהם מוח ושתיים שאין בהן, ובצד השני יש שתיים-עשרה שיש בהן מוח ואחת שאין בה, וצ"ע, אב"ד).

כתבו הראשונים שמצוי שיש צלעות יתרות (הרשב"א [בתשובה שצו], תרוה"ד [קעז], מהר"י ברונא [תשובה קלג]), וכתב הדרכ"ת (סק"ו) שנחלקו הפוסקים מהו רוב צלעות במקרה כזה, ללב"ש [יג סק"א] ולמק"מ (סק"ג) הולכים לפי רוב צלעות אותה בהמה, אבל לדע"ת (סק"ו) לפי רוב צלעות בהמות דעלמא.

כתב הלב"ש [יג, א]: "העוף לא מצינו בו מנין ידוע כמה צלעות יהיו בו... ולכן רוב צלעותיה הוא רוב מהצלעות המצויות באותו עוף". (ואולי גם כאן חולק הדע"ת). (ראה בציור ג' 315).

אחת קטנה בצד החזה. וביאר הלב"ש (טרה"ע יב סק"א) שהפרמ"ג כתב כן כי הכין שהראב"ן סובר כרש"י לעיל דף מה ע"א (ד"ה למעלה עד הכרס) שנחתכות עם החזה צלע אחת מכל צד. אבל המעיין בספר הראב"ן (אכן העור) שכתב דין זה כה"ט מסכת חולין רנא, ובהרחבה שוב בסוף הספר בחלק התשובות, יראה שכתב: "ותנא דברייתא אמר... או אחת-עשרה מכאן ואחת מכאן, ואנו רואים שהן שלש-עשרה מכאן ושלש-עשרה מכאן, מכלל דתנא דברייתא לא חשיב הני תרתי צלעות קטנות בהדייהו, אלא אמר שש מיכאן וכו' ש"מ שאותן שתי צלעות קטנות הסמוכות לצוואר אינן מתחשבות עם אחת-עשרה צלעות גדולות, אלא עם החזה דתנן איזהו חזה וכו' חותך שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך וכו' ש"מ דהני שתי צלעות אינן ממנין אחת-עשרה צלעות לענין שבירת צלעות, ואם נשכרו אין הבהמה נטרפת בשבירתן". רואים בבירור שהראב"ן סובר כר"ח (שם בתוס' בדף מה) ששתי צלעות עליונות מכל צד הן חזה (וכן מפורש בדברי נכדו, הראב"ה: "ושתי צלעות לימין ושתי צלעות לשמאל לצד החזה לצד הצוואר אינו בכלל מנין הצלעות"), וטעמו עמו שהרי במציאות אנו רואים בבהמות שיש שלש-עשרה, וא"כ יהיה המנין בכל צד אחת-עשרה צלעות גדולות (בציור שלפנינו, הצלעות ממספר 3 עד מספר 13), ושתיים קטנות רכות וסחוסיות (בציור שלפנינו, צלעות מספר 1-2), שביחד הן שלש-עשרה כנמצא בבהמות. וכ"כ הדע"ת (נד סק"א, ובשו"ת דרכי שלום בדע"ת ח"א סוס"י יז), וכן הביא הדרכ"ת (סק"ד) בשם שו"ת שיבת ציון ובית שלמה, וכ"כ הבי"ד (יסה"כ סק"א).

וגם לפי הפרמ"ג הנ"ל אפשר להגיע למנין שלש-עשרה, כמש"כ הזב"צ (סק"ב, הביאו כה"ח סק"ב) שמצא שגם הצלע האחרונה למטה לכיוון הגב (בציור שלפנינו, צלע מספר 13) מכל צד, היא רכה וקטנה, ולכן נמנה אחת-עשרה צלעות גדולות (בציור שלפנינו, הצלעות ממספר 2 עד מספר 12), וצלע אחת ראשונה קטנה (מספר 1), וצלע אחת אחרונה קטנה (מספר 13), הרי שלש-עשרה צלעות בסה"כ.

(ויש לעיין בגמ' בתמיד דף לא ע"א וברמב"ם מעה"ק פ"ו ה"ח, שכתוב שם שבכל דופן יש שתי צלעות רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלמטה וכיחד הן ארבע מכל צד שאינן נקראות דופן וצלעות, א"כ יצא שיש רק תשע צלעות גדולות שיש בהן מוח בכל צד).

(והידי"ה [הארוך והקצר סק"ב] כתב שבדק בכל סוגי הבהמות הדקות